

HET ERFGOED VAN KUNSTSMID CEES CLEMENT IN ONZE REGIO.

In aanloop naar de sloop van de gymzaal in Aardenburg is in 2024 in opdracht van de gemeente Sluis het aan de voorgevel bevestigde beeld 'de gymnasten' gerestaureerd. Daarna heeft het in juli 2024 een nieuwe plek gekregen bij de achtergevel van de gymzaal van het MFC Rodanborgh. In verschillende publicaties, o.a. in het boek Beelden in Beeld West-Zeeuws-Vlaanderen, wordt het beeld toegeschreven aan kunstsmid Jos Clement uit Vught. Omdat verder van hem niets bekend was ging ik op onderzoek uit. Dat leidde tot toch wel verrassende resultaten.

De start van het onderzoek

Na het intikken van de zoekterm 'Jos Clement kunstsmid Vught' bleven de hits uit. Dan maar contact opgenomen met het Vughts museum. Daaruit bleek al heel snel dat het niet om de voor hen onbekende Jos maar waarschijnlijk om Cees Clement zou gaan. Vanuit het archief van de gemeente Sluis ontving ik de correspondentie die betrekking heeft op de door de gemeente Aardenburg in 1967 gegeven opdracht voor het maken van het beeld. Een daarin aanwezige brief is ondertekend door C. Clement Jr. Dat was de bevestiging dat ik op het goede spoor zat.

Maar waar komt de naam Jos Clement dan toch vandaan?

Alhoewel het bijna zestig jaar na dato slechts raden is wanneer en waarom de onjuiste naam van de maker is gebruikt, kan ik er alleen maar een mogelijke verklaring voor geven. Uit de ondertekening van de brief zou de afkorting Jr. gelezen kunnen worden als Jos. Maar hieruit blijkt maar weer eens te meer dat je moet oppassen met het zonder meer overnemen van informatie uit boeken en van het internet. Ook in de PZC is een aantal keer de onjuiste naam gebruikt.

Wie was Cees Clement?

Cees werd in 1940 geboren als telg van een oud smedengeslacht. Zijn voorvader kwam in Nederland als (wapen)smid in het leger van Napoleon en vestigde zich in Vught. Vooral het maken van haarden was de specialiteit. Maar de vader van Cees vond dat zijn zoon zich meer moest gaan bekwalen in het kunstsmeedwerk. Daarom ging hij na de Ambachtsschool naar Berlijn om daar voor vijf jaar bij de beroemde (Oost-)Duitse kunstsmid Fritz Kühn in de leer te gaan. Daar droeg hij o.a. bij aan de prachtige toegangshekken van het Duitse paviljoen op de Expo 1958 in Brussel en de restauratie van de Sint Stephansdom te Wenen. Nadat hij het bedrijf van zijn vader had overgenomen werkte Cees mee aan restauraties van kerken en monumentale gebouwen in binnen- en buitenland zoals o.a. het Rubenshuis en de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal in Antwerpen. In 1983 overleed hij als gevolg van een tragisch auto-ongeval.

Maar hoe komt het werk een Brabantse kunstsmid in West-Zeeuws-Vlaanderen terecht?

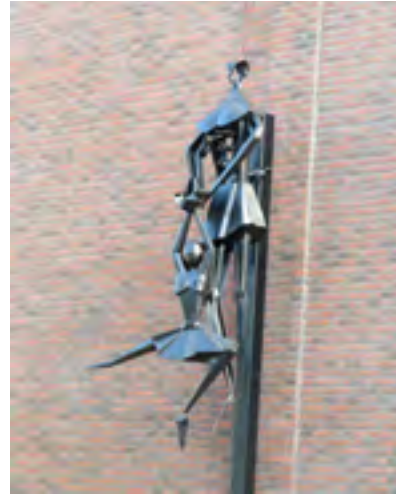
De naam van Cees Clement duikt voor het eerst in 1962 op in onze regio. De toen nog maar 22-jarige smid met als specialiteit kerkversiering was door de architect J.C.P. Loonen (Jean) uit Breskens ingeschakeld om bij de restauratie van de RK Eligius kerk in Hoofdplaat het smeedwerk te maken. En al dan niet toevallig is de H. Eligius oftewel St. Eloy de patroon van de smeden. Kennelijk had hij toen al een reputatie tot buiten de provinciegrens opgebouwd. Na de sluiting van de kerk in 2012 zijn de door Cees gesmede voorwerpen via het Bisdom en/of het kerkbestuur op veel verschillende plaatsen door heel Europa terecht gekomen.

Het nieuwe gemeentehuis van Breskens

Ook in het door Jean Loonen ontworpen nieuwe gemeentehuis in de Dorpsstraat in Breskens, dat in 1964 in gebruik werd genomen, waren twee van zijn werken terug te vinden. Cees maakte het boven de ingang hangende gemeentewapen en de leuning van de trap naar de eerste verdieping. Na wat omzwervingen is het wapen uiteindelijk tentoongesteld in het Visserijmuseum aan de Kaai in Breskens. De leuning is helaas bij de verbouwing voor de toenmalige AMRO-bank verloren gegaan. Overigens leven er plannen om het gemeentewapen in de juiste heraldische kleuren te herschilderen.

De gymzaal aan de Sint Bavostraat in Aardenburg

In 1966 wordt gestart met de bouw die al vanaf 1954 in de pijlpijn bij het ministerie van Onderwijs zat. Architect was opnieuw Jean Loonen. En niet helemaal toevallig wordt met tussenkomst van de architect aan Cees Clement gevraagd een ontwerp te maken. Het resultaat in het beeld zoals we dat nu kennen. Mogelijk is het met toepassing van de procentageregeling voor beeldende kunst voor overheidsgebouwen gerealiseerd. Het

aanbrengen van een beschermklaag en het schilderwerk is uitgevoerd door het destijds aan de Westlandstraat gevestigde bedrijf van de gebr. Cruson NV in Breskens. Op 9 oktober 1967 werd het beeld onthuld door de toenmalige gedeputeerde en oud-burgemeester van Aardenburg J.M.A.C. van Dongen.

Het andere werk van Cees Clement Naast kunstsmid was hij zeer actief in het carnaval als Kletsmaaijor en Hofsmid van Oeteldonk. Dat is de naam die de stad 's-Hertogenbosch draagt tijdens het carnaval. In zijn woonplaats Vught bespeelde hij de tuba in de plaatselijke Harmonie Kunst en Vriendschap

en was lid van het schuttersgilde Sint Barbara en Sint Sebastiaan. Veel van zijn oeuvre is uiteraard terug te vinden in Noord-Brabant. Een paar werken verdienen zeker bijzondere aandacht. Achter het stadskantoor in Den Bosch hangt boven de Binnendieze het in 1979 gemaakte en in 2019 door Axel van der Horst, één van zijn leerlingen, gerestaureerde stadswapen. Bij een rondvaart kom je het zeker tegen. In 1980 maakte Cees voor de toenmalige gemeente Fijnaart (thans gemeente Moerdijk) een nieuwe en bijzondere ambtsketen voor de burgemeester. In Vught hangt in theater de Speeldoos een pop van zijn hand.

De restauratie van de gymnasten

Het is mooi dat de gemeente het beeld in Aardenburg door Siersmederij Groosman & Zn uit IJzendijke, die een erkenning heeft voor restauraties, heeft laten herstellen. Tijdens een bezoekje geven vader Erwin en zoon Martin aan dat het ca. 250 kg zware massief ijzeren beeld in slechte staat was. Er zaten vogelnesten in. Wegens het ontbreken van een afvoer heeft ook het regenwater gezorgd voor veel schade. Het beeld is volgens hen door een echte vakman gemaakt en is opgebouwd rondom een centrale staaf. De restauratie op zich kostte een week en het beeld is na het verzinken poedercoaten weer zeer goed geconserveerd. En ook met de afvoer van water is nu rekening gehouden. Een pluim op de hoed voor de vakkundige restaurateurs.

Eind goed al goed?

Aan het eind van mijn zoektocht kwam ik in contact met Chrisje, de in Den Bosch wonende dochter van Cees. In het rijke archief van haar vader vond ik foto's van de werken die hij voor onze regio heeft gemaakt. De goede relatie met architect Jean Loonen heeft Cees heel wat werk in onze streek opgeleverd. En gelukkig is een deel van zijn erfgoed bewaard gebleven. Daar moeten we zuinig op zijn. Maar toch ontbreekt er nog iets. Het zou passend zijn als bij het beeld een bordje komt te hangen met de naam van het kunstwerk en de kunstenaar met een QR-code. Via die code kunnen geïnteresseerden dan alles te weten kunnen komen over het erfgoed van Cees. Daar zou dit artikel mooi voor kunnen dienen. Een onthulling van het bordje door Chrisje zou dan de kers op de taart zijn.

Tekst: Rens Klaasse

Foto's: Rens Klaasse en Tim Graas

